

קונטרס

תְּשׁוּמַת-לֵב

יעורר ויחזק את כל בר ישראל, שיעזר לזולתו, ויעודדו וישמחו, אשר אין עוד מצוה גדולה יותר מדבר זה – לחזק ולשמח ולעודד, ולתן תְּשׁוּמַת-לֵב לזולתו, ובזכות זה תמשכנה עליו ברכות רבות מלמעלה.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבינו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אנים ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ
מִחֲפָשׁ תְּשׁוּמַת לֵב מִהֶקְטָן שְׁבִקְטָנִים
עַד הַזְקֵן שְׁבִזְקָנִים, וְלִכֵּן מִי שְׂזוּכָה
לְגַדְלוֹת הַמִּחִין וְדְבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, רְאוּי
לוֹ לִתֵּן תְּשׁוּמַת לֵב לְכֻלָּם, וְעַל-יְדֵי-זֶה
דִּיקָא כָּלֵם יֵאָהְבוּ אוֹתוֹ, כִּי כָּל אֶחָד
בְּזֶה הָעוֹלָם אוֹהֵב תְּשׁוּמַת לֵב, וּמִי
שֶׁנוֹתֵן תְּשׁוּמַת לֵב לְזוּלָתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה
אָף פֶּעַם לֹא יִרִיב עִם שׁוֹם בְּרִיָּה, כִּי
עֶקֶר הַמַּחְלָקָת וְהַמְרִיבוֹת הֵן כְּשֶׁנוֹפֵל
בְּעֶצְמוֹ לְקִטְנוֹת הַמִּחִין, וְהוּא בְּעֶצְמוֹ
רוֹצֵה תְּשׁוּמַת לֵב, וְאִזּוֹ כְּשֶׁאֵינּוּ מְקַבְּלוֹ,
הוּא מִתְחִיל לְרִיב עִם זוּלָתוֹ; לִכֵּן אֲשֶׁרִי
מִי שְׂזוּכָה לְהַגִּיעַ לְגַדְלוֹת הַמִּחִין, וְאֵינּוּ
צָרִיךְ תְּשׁוּמַת לֵב מֵאָף אֶחָד, אֲדַרְבֵּה
הוּא נוֹתֵן תְּשׁוּמַת לֵב לְכֻלָּם.
(אֲמָרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֶלֶק ב', סִימָן תַּפְה)

קוֹנְטֵרַס

תְּשׁוּמַת-לֵב

.א

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם
כִּלּוֹ צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי דָבָר זֶה נִטְבָּע בְּטַבַּע
הַבְּרִיאָה, שְׁכָל אֶחָד וְאַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם צָרִיכִים "תְּשׁוּמַת
לֵב", וְאַפְלוּ מֶלֶךְ וְנָשִׂיא, שׂוֹר, מוֹשֵׁל וּמְנַהִיג, וּמְכַל
שָׁפֵן אָדָם פָּשׁוּט בַּעַל מְלָאכָה וּבַעַל מְקַצֹּעַ יִהְיֶה
בְּמָה שִׁיְהִי מִהֶעוֹבֵד בִּיְהִלְמִים עַד הַסְנַדְלָר, הַחֲטִיט
וּמְנִקֵּה הַרְחוּבוֹת, כְּלָם צָרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב", וְזוֹ נִקְדַּת
הַחֲלִשָּׁה שֶׁל הַטַּבַּע הָאֲנוּשִׁי, וְכָל זֶה בָּא כִּי בְּשֶׁרֶשׁ
הָאָדָם הַנִּשְׁמָה הִיא אֹר אֱלֹקִי, וְתִמִּיד מִשְׁתַּוְּקָקֶת לְעֵלוֹת
לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה, וְלִהְתְּאַחַד וְלִהְתְּיַחַד עִם בּוֹרְאָהּ, אֲשֶׁר
זֶה עֶקֶר תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוֹרִיד
נִשְׁמָה מְרוּם גְּבֹהֵי מְרוּמִים אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהַלְבִּישָׁהּ
בְּגוּף עָכוּר וְגִשְׁמִי, וְהַכֵּל נַעֲלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, כִּי כִּשְׂאָדָם

נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא שׁוֹכַח לְגַמְרֵי מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, מִי בָּרָא אוֹתוֹ וּמִי מְחִיָּה אוֹתוֹ, כִּי לְמַעַן הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיּוֹן, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הָעֵלִים וְהַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְעַל-כֵּן נִקְרָא "עֵלִים" – לְשׁוֹן הָעֵלִים, שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נֶעְלָם בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאָדָם שׁוֹכַח מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּפְנִימִיּוֹתוֹ הוּא מְשִׁתַּקֵּק מְאֹד לְחִזּוֹר אֶל שְׂרֵשׁוֹ, כִּי אִם נִשְׁמַתוֹ רוּצָה לְהִתְאַחַז וּלְהִתְקַרֵּב וּלְהִתְיַחַד עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אִם מֵאַחַר שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיךָ זוֹכִים לָזֶה, וְעַל-כֵּן כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁמַתוֹ רוּצָה לְהִשְׁלִים עַצְמָהּ לְהִתְאַחַד בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָאת שְׁלִמוֹת – כְּשֶׁאָדָם מִכִּיר אֶת הַמְּצִיאוֹת – מִי בָּרָא אֶת הָעוֹלָם, וּמִי מְחִיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְגִיעַ אֶל גְּלוּי זֶה, אִזּוֹכָה אֶל תְּכֵלִית הַשְׁלִמוֹת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כָּבֵד שׁוֹם בְּרִיָּה, מֵאַחַר שֶׁהוּא נִשְׁלָם לְגַמְרֵי, אִם מֵאַחַר שֶׁאָדָם עֲדִין רְחוּק מִזֶּה, אִזִּי מִתְבַּטֵּא הַצְּמֵאוֹן שְׁלוֹ – שְׂרוּצָה "תְּשׁוּמַת לֵב" מְזַלְתוֹ; וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוֹבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵהַ לְפָנֶיךָ, וְאִם תִּקְבֹּל עַל עַצְמְךָ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, וְתִדַּע כִּי אֵין בְּלִעְדֵיּוֹ יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ מְחִיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֹצֵם עַצְמֵיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְשֶׁנִּשְׁמַתְךָ תָּמִיד מְשִׁתַּקֵּקת וּמְתַגַּעְגַּעַת לְחִזּוֹר אֶל שְׂרֵשׁהּ הֵינוּ אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְזִכּוֹת לְדַבֵּק

תְּשׁוּמַת לֵב

קנט

עֲצָמָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְאִם תִּשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבַרֵךְ
בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁיטוֹת גְּמוּרָה בְּלִי שׁוּם הַשְׁפָּלוֹת וְשִׁכְל
עֲצָמִי כָּלָל, רַק כְּמוֹ שֶׁצָּנְנוּ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּתוֹרָתוֹ
הַקְּדוּשָׁה, אֲזִי תִזְכֶּה לְמַלְא אֶת הַצְּמָאוֹן וְהַגְּעוּגוּעִים
שֶׁלָּךְ, וְלֹא תִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב" מֵאִף
אֶחָד, כִּי תִרְגִּישׁ אֶת עֲצָמָךְ שְׂבַע רְצוֹן וּמִרְצָה מֵהַכֹּל,
וְאוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי בָזָה שְׂאָדָם מְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבַרֵךְ: שְׁמִירַת שַׁבָּת, כְּשֵׁרוֹת, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה,
טְהָרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְכָל הַמִּצְוֹת שֶׁצָּנְנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה,
עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁמָתוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת וּמִתְיַחֶדֶת בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ
הוּא, וְנִעֲשִׂית נִשְׁמָתוֹ אֶחָד עִמּוֹ יִתְבַרֵךְ, כִּי הַמִּצְוֹת
הֵן הַמְקַשְׁרוֹת אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, וּכְשֶׁאָדָם
מֵאֶחָד וְדַבּוּק בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבַרֵךְ, אֲזִי הוּא מְלֹא עִם כָּל
טוֹב אֱמֶתִי וְנִצְחִי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב"
מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׂבַעוּלָם, אֲדַרְבָּה הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב"
לְכָל מִי שֶׁבָּא אֵלָיו, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבַרֵךְ,
כִּי הַשְּׁלֵמוֹת הֵיא רַק אֶצְלוֹ יִתְבַרֵךְ, וּמִי שֶׁרְחוּק מִמֶּנּוּ
יִתְבַרֵךְ, הוּא חֹסֵר מֵהַשְּׁלֵמוֹת, וְהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת
לֵב", וְאֶפְלוּ שֶׁיְהִיָּה מְלֶךְ וְנָשִׂיא, שָׂר וּמְנַהִיג, כָּל זְמַן
שֶׁאֵינוֹ בְּטֵל וּמְבֹטֵל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ
שׁוּם רְצוֹן אַחַר מִבְּלַעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבַרֵךְ, אֲזִי הוּא צָרִיךְ
"תְּשׁוּמַת לֵב", שֶׁהָעַם יַחֲזִיק מִמֶּנּוּ וּיִפָּאֵר וּיִשְׁבַּח אוֹתוֹ,

ומְכַל שְׁכָן בְּעָלֵי מְלֹאכָה וּבְעָלֵי עֵסֶק פְּשׁוּטִים צְרִיכִים
 "תְּשׁוּמַת לֵב", שְׁיִשְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְאָפְלוּ
 מִנְקָה הַרְחֹבֹת וּמִמְנָה עַל הַנְּקִיוֹן צְרִיף "תְּשׁוּמַת
 לֵב", שְׁיִשְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ אֶת מַעֲשָׂיו, וְכֹל זֶה בָּא לוֹ
 לְאָדָם שֶׁעֲדִין רְחוּק מִמָּנוּ יִתְבַּרֵךְ, וּמְכַל שְׁכָן וְכֹל
 שְׁכָן מִי שֶׁעֲדִין רְחוּק לְגַמְרֵי, וְאֵינוּ מְקִיָּם לְעַת עֲתָה אֶת
 מִצְוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַחֲשֵׁף וְנַעֲלָם וְנִסְתָּר מִמָּנוּ
 הָאוֹר אֵין סוּף לְגַמְרֵי, הוּא צְרִיף בְּיוֹתֵר לְתְּשׁוּמַת-לֵב;
 וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֲהוּבִי, בְּנִי, מֵה לְפָנֶיךָ, וְהִדְבֵּק עֲצֻמְךָ
 בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְקִיָּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַמּוֹבְאוֹת
 בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲשֶׁר הֵן מִקְשָׁרוֹת וּמַחְבְּרוֹת וּמְאַחֲדוֹת
 אֶת הָאָדָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֹמְרִי עִמוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִתְרַחֲבוּ מִחֶךָ וְדַעְתְּךָ, וְלֹא תִצְטָרֵף אֶל הַבְּרִיּוֹת לְקַבֵּל
 מֵהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב" אוֹ אֵיזָה שְׁבַח וְהַתְּפָארוֹת, כִּי
 הַמְּאַמֵּין הָאֱמֵתִי בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְדַבּוּק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת
 וּבְפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, הוּא מְלֵא עִם כָּל טוֹב, וְהוּא שֹׁבֵעַ
 רְצוֹן, וְאֵין חֶסֶר לוֹ שׁוּם דְּבָר; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְכַנִּים
 בְּעֲצֻמוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, שְׂאֵז יִהְיֶה בֶּן חוֹרִין מִמֶּשׁ, וַיַּעֲבֹר
 אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי רַב הַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים, הַקְּטָנוֹת
 וְהַדְּחָקוֹת וְחַלִּישוֹת הַדַּעַת, הַבְּלִבּוּלִים וְהַרְפָּתָקָאוֹת,
 שְׂאָדָם עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל רַק מִחֲמַת שֶׁהוּא
 רְחוּק מִקִּיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּשִׁמְחָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲלָם

תְּשׁוּמַת לֵב

קסא

וְנִסְתָּר וְנִתְכַפֵּה מִמֶּנּוּ אֹר הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁמֹזָה
בָּא, שְׁנִשְׁמָתוֹ צְמָאָה וְרַעְבָּה, וְזֶה מִתְבַּטָּא בְּזֶה שֶׁהוּא
צָרִיף "תְּשׁוּמַת לֵב" מִבְּנֵי-אָדָם, שִׁישְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ וַיַּחֲזִקוּ
אוֹתוֹ, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁשָּׁב בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה, וּמְקַיֵּם
אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַשְׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְנִכְלָל
בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שְׂאֵז לֹא יִצְטַרֵף "תְּשׁוּמַת לֵב"
מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְאִדְרָבָה יִתֵּן לְכֻלָּם "תְּשׁוּמַת
לֵב", וַיַּחֲיֶה אֶת חַיָּיו בְּטוֹב וּבְכַנְעִימִים כָּל הַיָּמִים.

ב.

אַהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי אֵין לָךְ אָדָם
בְּזֶה הָעוֹלָם שְׂאֵינּוּ צָרִיף "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי כָף הַטְּבִיעַ
הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּטַבַּע כָּל אָדָם, שְׁרוּצָה מִשְׁהוּ,
וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא רוּצָה, וְעַל-כֵּן דָּבָר זֶה מִתְבַּטָּא בְּזֶה
שֶׁהוּא צָרִיף "תְּשׁוּמַת לֵב" מִזְלָתוֹ, וְלִכֵּן אִם אַתָּה רוּצָה
לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אַפְגָּנִים שְׁבַעוּלָם לְתַת
"תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם מִהַגְדוּל שְׁבַגְדוּלִים
עַד הַקָּטָן שְׁבַקְטָנִים, וּבְזֶה תִּצְלִיחַ דְּרַכְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּי
הַבְּלָדָה, וְתַמִּיד תִּהְיֶה רְגִיל לְתַת מְלָה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ,
וּתִשְׁבַּח וּתְפַאֵר אֶת מַעֲשָׂיו יְהִיָּה אִיךָ שִׁיְהִיָּה וַיְהִיָּה מַה
שִׁיְהִיָּה, אַף פַּעַם אֶל תִּבְקֹר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתְךָ, וּשְׁמֹר אֶת
עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִבְּקָרָת, הֵינּוּ לֹא לְהִיּוֹת מִבְּקֹר אֶת

זולתו, ואפלו שיש כשלונות וחסרונות, ראה להסתכל
 על הצד הטוב שיש במעשיו, כי אין דבר שאין בו רע
 ואין דבר שלא יהיה בו טוב, ועל-כן במקום להעיר
 ולבקר את הרע, ראה לתת "תְּשׁוּמַת לֵב" על הטוב
 שבזולתך, ועל-ידי-זה תגביה ותרים ותרחיב את דעתו,
 ובאמת יזכה סוף כל סוף לעשות רק את הטוב והרע
 יפל, לא-כן אם תמיד תבקר את מעשי זולתך, אזי ישאר
 ברע ובכשלון שלו, ולכן העצה הטובה ביותר לכל בר
 ישראל — לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לטוב שבמעשי זולתו,
 ועל-ידי-זה יקנה לעצמו אוהבים ורעים וידידים רבים,
 כי טבעם של בני-אדם להמשיך אל זה שנותן להם
 "תְּשׁוּמַת לֵב", ועל-כן ראה לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לכל
 ברִיָּה, ותמיד תהיה לך איזו מלה טובה בין למנקה
 הרחובות ובין לדור המביא את הדאר, בין לחנווני
 המוכר במכלת ובין לקצב המוכר באיטליז בִּשׁוּר, בין
 למוכר הדלק או למכונאי ובין לפקיד העובד בבנק
 או לפקיד העובד בממשלה וכו' וכו', ואם תתנהג
 בצורה זו — לתת "תְּשׁוּמַת לֵב" לכל אחד ואחד לפי
 מדרגתו ולפי משורתו, אז כלם יאהבו אותך ויעזרו לך,
 לא-כן אם תהיה בקרתי, ותמיד תהיה לך מלה רעה על
 עבודת זולתך, ותמיד יהיה לך להגיב תגובות ולהתלונן
 תלונות, אז תקנה לעצמך שונאים, שישנאו אותך ולא

יוכלו לסבל אותך; על-פּן ראה, אהובי, בּני הַיָּקָר מֵה
 לְפָנֶיךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַצְלִיחַ בְּדַרְכְּךָ הַחַיִּים שְׁלֶךָ,
 תִּשְׁתַּדֵּל לְתַת "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, וְתַמִּיד
 תִּהְיֶה רְגִיל עִם מְלֶה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהוֹרִיד
 אֶת עֲצָמְךָ אֶל זוּלָתְךָ, וְלִשְׁמַע אֲנָקָתוֹ וּכְאָבוֹ וְצַעְרוֹ
 וּבְעֵינָיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּקְנֶה לְעֲצָמְךָ אוֹהֲבִים וְאוֹהֵדִים
 וַיְדִידִים רַבִּים, כִּי כָּלֵם יֵאָהְבוּ אוֹתְךָ, כִּי טַבְּעוֹ שֶׁל הָאָדָם
 שְׂרוּצָה לִשְׁמַע רַק מְלֶה טוֹבָה, כִּי צְרוּת יֵשׁ לוֹ כְּבָר
 דֵּי, וְאִינוֹ צָרִיךְ אֶף אֶחָד שֶׁיַּעֲמִד לוֹ עַל הָרֹאשׁ וַיַּעֲרֹךְ
 בְּקִרְתָּ עַל מַעֲשָׂיו; וְזָכַר כָּלֵל זֶה, וְאִז תִּצְלִיחַ דְּרָכְךָ,
 וְתַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וּבְאַמּוֹת רְאֵה לִישֵׁב אֶת
 עֲצָמְךָ, מֵה אֲכַפֵּת לָךְ לֹא מְלֶה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ? ! וְכַמָּה
 עוֹלָה לְשַׁבַּח וּלְפָאֵר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתְךָ וּלְתַן לוֹ "תְּשׁוּמַת
 לֵב"? ! הֲלֹא בְּזֶה אַתָּה מְחַיֶּה בֵּן אָדָם, וְאַצְלוֹ יִתְבַּרְךָ
 מְאֹד מְאֹד חָשׁוּב מִי שֶׁמְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ וּמְעוֹדֵד אֶת בְּנָיו,
 וּשְׁכָרוֹ הַרְבֵּה מְאֹד בְּשָׁמַיִם, וּמֵה גַם שְׁעוֹד יוֹרֵשׁ אֶת
 שְׁכָרוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי יִמְצָא לְעֲצָמוֹ תְּמִיד רַעִים וְחֻבְרִים
 וַיְדִידִים רַבִּים מְאֹד.

ג.

בְּנֵי הַיָּקָר! עֲלִיךָ לְדַעַת, כִּי בְּיֹתֵר אַתָּה צָרִיךְ
 לְמַסֵּר אֶת נַפְשְׁךָ לְתַן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ וְלִילְדֶיךָ,

כִּי הֵם תְּלוּיִים בָּךְ, וְהֵם תָּמִיד מְסַתְּפָלִים רַק עָלֶיךָ, כִּי אַתָּה הַבֶּעַל וְהָאֵב, וְאֵין לָהֶם אֵל מִי לְפָנֹת רַק אֵלֶיךָ, וְאִם אַתָּה לֹא תִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב" וְלֹא תִדְבֵר אִתָּם מְלָה טוֹבָה, מִי יִתֵּן לָהֶם זֹאת?! כִּי הֲלֹא הֵם תְּלוּיִים רַק בָּךְ, וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְצִיַּת לִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאַשְׁתְּךָ, וְתִשְׁמַחָה וְתִחְזַקָה וְתַעֲוֹדְדָה, וְאַף פַּעַם אֵל תִּסְתַּכַּל עַל הַצַּד הָרַע שָׁבָה וְעַל הַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁבִטְבְּעָה, וְעַל הַהֶפְסָדִים וְהַהֲזָקִים שֶׁנִּגְרְמוּ לָךְ עַל יְדֵךְ, אֲלֹא תִסְתַּכַּל עַל הַצַּד הַטוֹב שָׁבָה, כִּי בְּיָדָי יֵשׁ בָּהּ טוֹב הַרְבֵּה, וְאִם תִּתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" רַק עַל הַטוֹב שָׁבָה, וְתִפְאַרְהָ וְתִשְׁבַּחָה עַל מַעֲשֵׂיהָ הַטוֹבִים, אֲזַי מִמִּילָא יִתְבַטַּל הָרַע וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת וְהַהֶפְסָדִים וְהַהֲזָקִים, כִּי טַבַּע הָאָדָם — כְּשֶׁמְבַקְרִים אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו, וּבְכָל פַּעַם עוֹרְכִים בְּקֶרֶת עַל מַעֲשָׂיו, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל בְּיָאוֹשׁ, וּמִתְרַשֵּׁל בְּהַכּל, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁמִּמִּילָא אֲנִי כָּבֵד לֹא יִצְלַח, וּמִמִּילָא אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַטוֹב, כִּי הֲלֹא עַל כָּל פָּרֵט וּפָרֵט שָׂאֲנִי עוֹשֶׂה, מְבַקְרִים אוֹתִי וּמְגִיבִים בְּבִטּוּיִים דּוֹקְרָנִיִּים, וְאִם-כֵּן לָמָּה לִי לְהַמְשִׁיךְ לְהִיּוֹת טוֹב?! וְכֵן גַּם נִחְרַב הַבַּיִת לְגַמְרִי, כִּי הָאִשָּׁה מְזַנִּיחָה הַכּל, מֵאַחַר שֶׁהַבֶּעַל תָּמִיד דּוֹקֵר אוֹתָהּ בְּמִילוֹת בְּקֶרֶת, עַד שֶׁדָּבַר זֶה גּוֹרֵם, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, לְגִירוּשִׁין, וְהַכּל מִתְחִיל מִפְּנֵי

שְׂאִין רוֹצִים לְתַן לָהּ "תְּשׁוּמַת לֵב", וּלְכַבְּדָהּ וּלְיַקְרָהּ וּלְפַאָרָהּ וּלְשַׁבְּחָהּ עַל מַעֲשֵׂיהָ הַטּוֹבִים, וּבְאַמַּת כָּל זֶה בָּא מִחַמַּת חֶסֶד הַדַּעַת, כִּי רַב הַבְּעָלִים הֵם בְּעֶצְמָם שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְהֵם עֶצְמָם צְרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב" מֵהָאִשָּׁה, וְאֶחָד אֵינוֹ מִבֵּין אֶת הַשְּׂנִי, הַבְּעַל אֵינוֹ נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה אֵינָה נוֹתֶנֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" לְבַעְלָהּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְחִילוֹת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַמְּחַלְקוֹת, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת נִהְרָס וְנִחְרַב לְגַמְרִי, כִּי אֶחָד דּוֹקֵר אֶת הָאֶחָד בְּבִטּוּיִם חֲרִיפִים, עַד שֶׁבָּאִים לְקַלְלוֹת, לְמְרִיבוֹת וּלְמְחַלְקוֹת, וְאֶחָד מְזַלְזֵל בְּזוּלוֹתוֹ, וְהֵילָדִים עוֹמְדִים מִן הַצַּד וּמְסַתְּפִים, וְנִשְׁפָּרִים לְגַמְרִי, וְכִךְ נִחְרַב כָּל הַבַּיִת, עַד שֶׁעַל-פִּי-רַב נִגְמַר דְּבַר זֶה בְּגֵרוּשֵׁין, וְאֶפְלוּ אֵלוּ שְׂאִינָם יְכוּלִים לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל הַגְּרוּשֵׁין מֵאִזּוֹ סָבָה שְׁלֵא תִהְיֶה, הֵם מְסֻתְּבִים שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְהַכֹּל הַתְּחִיל מִפְּנֵי שְׁלֵא נָתַנוּ "תְּשׁוּמַת לֵב" אֶחָד לְשְׂנִי, וְעַל-כֵּן רָאָה אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִיּוֹת חָכָם, וְאִתָּה תִּתְחִיל בְּדַבָּר זֶה, וְתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ, וּשְׁמַע אֶת תְּלוּנוֹתֶיהָ, שְׁמַתְלוּנָתָהּ הֵן עַל הַיָּלָדִים וְהֵן מֵה שְׁחָסַר לָהּ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עַל לְבָבָהּ, לְחִזְקָהּ וּלְאַמְצָהּ וּלְעוֹדְדָהּ בְּכָל מִינֵי דְבוּרֵי אֲהָבָה וְחִזּוּק, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחַב לְבָבָהּ וְדַעְתָּהּ, וְהִיא תִּחְזַק וְתַעֲוֹדֵד וְתִאֶמֶץ אוֹתָךְ, כִּי זֶה טָבַע שֶׁל

אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שָׁבוּר וְרָצוּן וְנָפוּל בְּעֵינָי עֲצָמוֹ, וְשְׂרוּי בַּחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת גְּדוּלָה, אִם בָּא אֶחָד וּמְחַזְקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְאֲמָצוֹ, וּמְפִיחַ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, עַל-יַד־זֶה נִתְרַחֶכֶת דַּעְתּוֹ מְאֹד, וְהוּא חוֹזֵר וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אֶת זוּלָתוֹ, כִּי זֶה הַטֵּבֵעַ שֶׁנִּטְבָּע בַּבְּרִיאָה, שֶׁכִּשְׁאֶחָד מִקְּבֵל "תְּשׁוּמַת לֵב" מְמִישֶׁהוּ, הֵהוּא חוֹזֵר וְנוֹתֵן לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", וּבִיּוֹתֵר סוֹבֵב דְּבַר זֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, כְּשֶׁאָדָם נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאִשְׁתּוֹ, וּמְחַזְקָהּ וּמְעוֹדְדָהּ וּמְשַׁמְחָהּ תָּמִיד בְּכֹל מִינֵי מַלִּים טוֹבוֹת, וְאֵף פַּעַם אֵינוֹ צוֹעֵק עָלֶיהָ, וּמְכַל שֶׁכֵּן שְׂאִינוֹ מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֶׂיהָ, אֲזִי נִתְרַחֶכֶים דַּעְתָּהּ וּמְחָהּ, וְחוֹזְרֵת וּמְחַזְקֵת וּמְאֲמָצֵת וּמְעוֹדְדֵת אֶת בַּעֲלָהּ, וְאֵף פַּעַם אֵינָה מְבַקֵּרֵת מַעֲשָׂיו, אֲדַרְבָּה כְּשֵׁישׁ לוֹ כְּשֶׁלּוֹן בְּדַבָּר כָּל־שֶׁהוּ, הִיא מְחַזְקֵת אוֹתוֹ וּמְאֲמָצֵתוֹ, כִּי לְאִשָּׁה יֵשׁ כַּחוֹת עֲצוּמִים לְחַזֵּק וּלְאֲמֹץ וּלְעוֹדֵד אֶת בַּעֲלָהּ, וְאִם הָיוּ הַנְּשִׂים יוֹדְעוֹת אֶת גְּדוּל כַּחַן שֵׁישׁ בְּהֵן לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְאֲמֹץ אֶת בַּעֲלֵיהֶן, הָיוּ תָּמִיד מְצַלִּיחוֹת בְּחַיֵּיהֶן, אֵף מְאַחֵר שְׁעַל-פִּי רֹב לְנָשִׂים יֵשׁ אִפִּי חֲלָשׁ, וְתַכְף-וּמִיד כְּשֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב מִבַּעֲלֵיהֶן, וּמְכַל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַבַּעַל מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהֶן, אֲזִי הֵן נִשְׁבָּרוֹת לְגַמְרֵי וּמְתִיאֲשׁוֹת וְשׁוֹפְכוֹת אֶת מַר לִבָּן עַל בַּעֲלֵיהֶם, וּמְעִיקוֹת וּמְצִיקוֹת לוֹ מְאֹד, וְאֲזִי הַבַּעַל שֶׁמְמִילָא עֲצָבָנִי מִמָּה שֶׁקָּרָה

עמו כל היום בַּעֲבוּדָה, וּמְהַעֲנִיּוֹת וְהַדְּחָקוֹת וְהַחוּבוֹת שֶׁמִּסֹּבֵב בָּהֶן וְהַשְּׁפָלוֹת שֶׁמִּשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מִתְעַצֵּבֵן וְשׁוֹפֵף בּוֹז עַל אִשְׁתּוֹ, וּמְקַלְלָהּ וְרַב עֲמָה וּמְצִיקָהּ, וּמְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ, וְכִךְ סוֹבֵב חֲלִילָה — הָאִשָּׁה מִשְׁפָּלֶת אֶת בַּעְלָהּ וְהַבַּעַל מִשְׁפִּיל אֶת הָאִשָּׁה, וְתָמִיד הֵם רְבִים בֵּינֵיהֶם, וְהַבֵּית נִתְהַפֵּף לְגִיּהֲנוּם מִמָּשׁ, וְאֶחָד בּוֹרַח מִהַשְּׁנַי, עַד שֵׁשׁ, שָׂרַחֲמָנָא לְצֵלָן, בּוֹגְדִים אֶחָד בַּשְּׁנַי, אֲשֶׁר הוּא עֶזְרָא חָמוֹר מְאֹד מְאֹד, וְקָשָׁה מִנְשֵׂא, וְלִבְסוּף מִי סוֹבֵל? רַק הַיְלָדִים; וְעַל-כֵּן כָּל אִשָּׁה צְרִיכָה לְהִיּוֹת חֲכָמָה, וְלִהְיוֹת לְהַבִּין אֶת בַּעְלָהּ, וְאִז אֶפְלוּ שֶׁבְּאֵמֶת לַבַּעַל יִהְיֶה אִפִּי קָשָׁה, וְהוּא כַּעֲסָן וְעֵצְבָנִי, אִם רַק תִּתֵּן לוֹ תְּשׁוּמַת-לֵב, וְלֹא תַעֲרֹף בַּקֶּרֶת עַל מַעֲשָׂיו וְעַל כְּשָׁלוֹנוֹתָיו, אִז תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּף לְטוֹבָה, כִּי יִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְהוּא יִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לָאִשָּׁה, כִּי זֶה תְּלוּי בְּזֶה, וְעַל-כֵּן שְׁנֵיהֶם צְרִיכִים לְהִיּוֹת חֲכָמִים וּפְקָחִים הֵן הַבַּעַל וְהֵן הָאִשָּׁה, וּבְתַחֲלֵת נִשְׂוֵאֵיהֶם הֵם צְרִיכִים לְהַתְּנוֹת בֵּינֵיהֶם: הֵיּוֹת שְׂאֵנוּ נִכְנָסִים עִכְשָׁו לְחַיִּים מְשֻׁתְּפִים, וּמִי יוֹדֵעַ מֶה וְאִיךָ יַעֲבִרוּ לָנוּ הַחַיִּים, וּבּוֹדְאֵי הַחַיִּים הֵם קָשִׁים מְאֹד, וּמְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת וּמִשְׁבָּרִים רַבִּים, וְלָכֵן אִם יִרְאֶה הַבַּעַל שֶׁאִשְׁתּוֹ שְׁבוּרָה, וּמְרַגֵּשָׁה אֶת עֵצְמָה נְפוּלָה וּמְאֻכְזָבֶת, הֲרֵי יַחֲזִיקָה וַיַּעֲוֹדָהּ, וַיִּתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמַת

לֵב" הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר, וַיִּשְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל מִינֵי
 בִקְרָת לֹא לְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ כָּלֵל, וְאֲדַרְבָּה יִשְׁתַּדֵּל
 לְמַצֵּא רַק אֶת הַטּוֹב שָׁבָה, וּכְמוֹ-כֵן לְהַפְּךָ, כְּשֶׁהָאִשָּׁה
 רוֹאָה שֶׁהַבַּעַל שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְסוּבֵל הַשְּׁפָלוּת, וּמְלֹא
 חוֹבוֹת, וּמַצְעָרִים וּמַעֲיָקִים לוֹ, עָלֶיהָ לְחַזְקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ,
 וּלְהִרְאוֹת לוֹ אֶהְבָּה יוֹצֵאת מִן הַכָּלֵל, וּלְתֵן לוֹ "תְּשׁוּמַת
 לֵב", וְכֵן אִם בְּנֵי הַזּוּג יֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ זוֹ, יִצְלִיחוּ מְאֹד, כִּי
 עִם "תְּשׁוּמַת לֵב" אֶחָד לְשֵׁנִי וְהַכְּנָה הַדְּדִית, יְכוּלִים
 לְכַנּוֹת בֵּית בְּרִיא; וְלָכֵן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, זָכֹר אֶת כָּל
 דְּבוּרֵינוּ אֵלֶּה, וּתְדַבֵּר וְתַחְזֹר עָלֵיהֶם עִם אִשְׁתְּךָ, וְתִהְיוּ
 שְׁנֵיכֶם פְּקֻחִים וְחֻכְמִים לְתֵן אֶחָד לְשֵׁנִי "תְּשׁוּמַת לֵב",
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לָכֶם בֵּית בְּרִיא, כִּי כְּשֶׁהִילָדִים רוֹאִים
 שֶׁהַהוֹרִים מְכַבְּדִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְנוֹתְנִים "תְּשׁוּמַת
 לֵב" זֶה לְזֶה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם לוֹקְחִים אֶת הַמָּדָה הַזֹּאת גַּם
 לְעַצְמָם, וּמִתְחִילִים לְתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" גַּם-כֵּן לְזוּלָתָם,
 כִּי טַבַּע הַיְלָדִים שֶׁמְחַקִּים אֶת הַהוֹרִים, כִּי בְּאוֹתָהּ מָדָה
 שֶׁהַהוֹרִים מִתְּנַהֲגִים, כֵּן מִתְּנַהֲגִים הַיְלָדִים, וְעַל-כֵּן
 אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁהַיְלָדִים יִצְלִיחוּ, וְיִהְיוּ מַצְלָחִים
 בְּחַיֵּיהֶם, רְאוּ לְהִתְחִיל מֵעַצְמְכֶם, וּכְזֶה שֶׁתִּתְּנוּ אֶחָד
 לְשֵׁנִי "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַעֲזְרוּ זֶה לְזֶה, עַל-יְדֵי-זֶה
 יִהְיֶה בֵּיתְכֶם בֵּית חֵם, וְהַיְלָדִים יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם,
 וְגַם הֵם יִהְיוּ נֹעֲשִׂים פְּקֻחִים וּבַעֲלֵי דַעַת, וַיִּשְׁתַּדְּלוּ

לַתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְזוּלָתָם, וְלֹא יִזְלְזְלוּ בְּזוּלָתָם כָּלֵל,
 וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁלֹא יַעֲשׂוּ שׁוּם בְּקִרְתָּ עַל שׁוּם בֶּן אָדָם,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחוּ מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, אַף הַכֹּל תְּלוּי בְּכַנִּי
 הַזּוּג; בְּנִי, בְּנִי, הַשְּׁמֵר, שְׁלִבְל יִקְלוּ בְּעֵינַיִךְ דְּבוּרִים
 אֱלוֹ, אֶלֹא תַחַקֵּק אוֹתָם הַיֵּטֵב עַל לִוְחַ לְבָךְ, וְתַחֲזֹר
 בָּהֶם פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, וְתִשִּׁים לְבָךְ עַל דְּבַרְיֵנוּ אֱלוֹ,
 וְאִז תַּצְלִיחַ בְּחַיֵּיךְ, כִּי עָלֶיךָ לְדַעַת, אֲשֶׁר לְהַחֲרִיב
 בֵּית לֹא לִוְקַח זְמַן רַב, עַל-יְדֵי בְּקִרְתָּ אַחַת, וְעַל-יְדֵי
 זְלִזְלוּ וּדְקִירָה אַחַת, כְּבָר יְכוּלִים לְהֵרֵס אֶת הַבַּיִת, עַד
 כְּדֵי גְרוּשִׁין בְּלִי שׁוּם גְּזֻמָּא, וְלִהְפֹךְ לְבָנוֹת בֵּית חָם
 וּמְצֻלָּח, יְכוּל לְקַחַת יָמִים וְשָׁנִים; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנִי
 הַיִּקָּר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ וְעַל עַתִּידֶךָ
 וְעַל חַיֵּיךָ, רְאֵה לְקַיֵּם הַיֵּטֵב אֶת דְּבַרְיֵנוּ אֱלֹהִים, וְאֵל
 תְּשַׁלְּיכֶם אַחַר גְּוֶה, וְאַפְלוּ אֱלוֹ שְׁמַתְלוּצְצִים מִדְּבַרְיֵנוּ,
 תִּדַע וְתִזְכֹּר מַה שְּׁאָמַר הַחֲכָם מִכָּל הָאָדָם (מְשָׁלִי ט, יב):
 "אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ, וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא", אִם תִּהְיֶה
 חֲכָם אֲמַתִּי, אִז תּוֹדֶה לְדְבַרְיֵנוּ, וְתִדַע כִּי סוּד הַצְּלַחַת
 הַחַיִּים תְּלוּי בְּתְשׁוּמַת-לֵב שְׁנוֹתָנִים לְאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה
 לְבַעֲלָהּ, וְכֵן תְּשׁוּמַת-הַלֵּב שְׁנוֹתָנִים לְזוּלָתוֹ, וְאִם לִצְתָּ
 — אַתָּה מְתְלוּצְצֵן, לְבַדְּךָ תִּשָּׂא — רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ
 תִּסְבַּל, כִּי אֵינְךָ מְסַדֵּר אֶת אֶף אֶחָד, רַק אֶת עַצְמְךָ,
 וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיִּקָּר, לְחַזֵּר הַרְבֵּה בְּדְבוּרִים

אלו, וְהַעֲקָר שְׁתַּקְיָמָם בְּתַמִּימוֹת וּבַפְּשִׁיטוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לַתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאַשְׁתָּף, וְתַמִּיד תְּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וְאַפְלוּ שֶׁהַבֵּית מְהַפֵּךְ וְאִינוּ נִקִּי וּמְסַדֵּר, וְהִילָדִים הוֹלְכִים קְרוּעִים וּבְלוּאִים, אֶל תַּעֲרֹךְ בַּקֶּרֶת עַל אֲשֶׁתָּף, רַק תְּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, יַעַן כִּי אֵין לָהּ כֹּחַ, וְכֹל הַיּוֹם הִיא עִם הַיְלָדִים בְּבֵית, וְהֵם בְּלִי עֵין הָרַע יְלָדִים פְּרָאִיִּים וְשׁוֹבְבִים, כִּי כֵן דִּרְכָם הַבְּרִיאָה שֶׁל יְלָדִים, שְׂיִהְיוּ שׁוֹבְבִים, וְהֵם מְשַׁגְּעִים אֶת אָמִם כָּל הַיּוֹם, עַד שְׂאִין לָהּ כַּחוֹת אֲלֵיהֶם, כִּי הַיְלָדִים יְכוּלִים לְהַתִּישׁ אֶת הַכֹּחַ לְגַמְרִי, וְלִהְיוּצִיא אֶת הָעֲצָבִים מִהָאָדָם; וְעַל-כֵּן לֹא יֵצֵא לָהּ לְסַדֵּר וּלְנַקּוֹת אֶת הַבֵּית וְכוּ', וּבְזֶה שְׁתַּדוּן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וְתַחֲזִיקָה וְתַעֲוֹדְדָהּ, וּמָה גַם שְׁתַּתֵּן יָד וְתַעֲזֹר לָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֲבוּ דַעְתָּהּ וּמַחָהּ, וְיִהְיֶה לָהּ יוֹתֵר קָל בַּפְּעַם הַבָּאָה לְכָל דְּבָר, וְאִם תַּתֵּן לָהּ הַרְבֵּה "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַדוּנָהּ לְכַף זְכוּת, אֲזַ תִּרְאֶה אִיךָ שְׁכָל טְבֵעָה יִשְׁתַּנָּה, כִּי הָאִשָּׁה אוֹהֶבֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" וּמְלָה טוֹבָה, וְכֵן נִכְנָס בָּהּ מֶרֶץ וְרִצּוֹן טוֹב, הֵן לְנַקּוֹת וְהֵן לְבִשָּׁל וְהֵן לְסַדֵּר, מֵאַחַר שֶׁהִיא רוֹאָה שְׁבַעֲלָה מִתִּיחַס אֲלֵיהָ וְנוֹתֵן לָהּ מַחֲמָאוֹת עַל מַעֲשֵׂיהָ, בְּזֶה נִתְרַחֲבִים דַּעְתָּהּ וְרִצּוֹנָהּ, וְיֵשׁ לָהּ כַּחוֹת עֲצוּמִים לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שְׂאִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת, כִּי הַכֹּל תְּלוּי כְּפִי תְּשׁוּמַת-הַלֵּב וְהַחֲזוּק וְהַעֲדוּד, לֹא-כֵן כְּשֶׁהַבַּעַל בָּא הַבֵּיתָה בְּכַעַס

וּבְרָצִיחָהּ, וּמִתְפָּרַע מִדוּעַ הַבֵּית מִהֶפֶךְ וְאִינוּ מְסֻדָּר
 כָּלֵל? ! מִדּוּעַ אֶת עֲצָלָה וְאִינֶךָ עוֹשֶׂה דְבָר? ! וּמִדּוּעַ
 כֶּף אוֹ כֶּף וְכִדּוּמָה כָּל מִינֵי צְעָקוֹת שֶׁל "מִדּוּעַ", דְּבָר
 זֶה שׁוֹבֵר אֶת רוּחָהּ לְגַמְרֵי, וּמְפִילָה לְיָאוּשׁ, עַד שֶׁהִיא
 מְתִיאֶשֶׁת לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים, וְנִעֲשִׂית בְּאֵמַת עֲצָלָה, וְכִבֵּר
 לֹא אֲכַפֶּת לָהּ שׁוּם דְּבָר, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה נָשִׁים שְׁנוֹפְלוֹת
 עַל-יְדֵי-זֶה לְדַכְּאוֹן, וְנִעֲשׂוֹת מְמַרְמְרוֹת מְאֹד; וְעַל-כֵּן,
 אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִיּוֹת חָכֵם, וְאִם אַתָּה רוֹצֵה
 שִׁיְהִיָּה לָךְ בֵּית חֵם וְנֶחֱמָד, וְאִשָּׁה אֶהוּבָה, רְאֵה לְתֵן
 לָהּ "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַעְזֹר לָהּ עִם הַיְלָדִים, וּבְמִקּוֹם
 לְשֶׁאֵל תָּמִיד "מִדּוּעַ", אֲמֹר לָהּ עַל כָּל הַזֶּק וְכִשְׁלוֹן
 "לֹא נוֹרָא", וְהַכֵּל יִסְתַּדֵּר, וּבְזֶה תְּפִיחַ בָּהּ רוּחַ חַיִּים
 וְתַעְזֹר לָהּ לְהַצְלִיחַ, וְהַכֵּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְזָכוֹר דְּבוּרִים
 אֵלּוּ הֵיטֵב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי תִצְטָרֵךְ לָזֶה לְיָמִים הַבָּאִים,
 וְאִם תְּצִיֵּת אוֹתִי, אֲזִי תִרְאֶה אֵיזָה גֵן-עֵדֶן יִהְיֶה לָךְ
 עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם, חֵם וְשְׁלוֹם, תִּהְיֶה חָכֵם בְּעֵינֶיךָ
 וְתִזְרַק אֶת דְּבָרֵינוּ מֵאַחוּרֵי גֵן, אֲזִי תִרְאֶה אֵיזָה גֵיהֶנוֹם
 יִהְיֶה לָךְ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁתִּבְרַח מֵהַבֵּית, רַחֲמָנָא
 לְצַלָּן; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנֵּס דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וְאֵז טוֹב
 לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

אַהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַצְלִיחַ עִם
 יְלָדֶיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לַתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַמִּיד תּוֹרִיד
 אֶת עֲצָמְךָ אֲלֵיהֶם, וְאִפְלוּ שְׁהֵם מְדַבְּרִים בְּקִטְנוּת כְּדָרְךָ
 הַיְלָדִים, עִם כָּל זֹאת הַטָּה אֲזַנְךָ אֶל דְּבָרֵיהֶם, וְתִשְׁתַּדֵּל
 לַתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְכָל דְּבָר קָטָן שְׁהֵם מְבַקְּשִׁים
 וּמְדַבְּרִים לְפָנֶיךָ, יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדָבָר הָעוֹמֵד בְּרוּמוֹ
 שֶׁל עוֹלָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחוּ יְלָדֶיךָ מְאֹד, כִּי טַבַּע שֶׁל
 יְלָדִים קָטָנִים, שְׁצָרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי אִם הֵם גְּדֻלִים
 בְּבֵית שְׁנוֹתָנִים לָהֶם תַּמִּיד "תְּשׁוּמַת לֵב", וּמִתְעַנְּנִים
 בְּעֵנִינֵיהֶם, אֲזִי הֵם גְּדֻלִים בְּרִיאִים וּמְצַלְחִים, לֹא-כֵן
 כְּשֶׁהָאָבָא אוֹ הָאֵמָא עֲצָבָנִים, וְאִין לָהֶם זְמַן לְיְלָדִים,
 וְכָל שָׂפָן שְׂאִין נוֹתָנִים לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְכִשְׁהַבֵּן אוֹ
 הַבַּת בָּאִים הַבֵּיתָה לְהַתְלוּנָן, מְגַרְשִׁים אוֹתָם בְּקַלְלוֹת
 וּבְצַעֲקוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם גְּדֻלִים אַחֲר־כֵּן בְּעֵיתֵי, כִּי
 בְּזֶה שְׁלֵא נוֹתָנִים "תְּשׁוּמַת לֵב" לְיְלָדִים, הֵם גְּדֻלִים
 בְּעֵיתֵי, וְרַב רַבָּם שֶׁל הַיְלָדִים הַבְּעֵיתֵי, זֶהוּ רַק מְפָנִי
 שְׁלֵא קָבְלוּ "תְּשׁוּמַת לֵב" בְּבֵית, רַק צַעֲקוֹת וּקְלָלוֹת
 וְחֲרוּפִים וְגִדּוּפִים הָיָה מְנַת חֶלְקָם כָּל יְמֵי יְלָדוּתָם,
 וְאִם-כֵּן אֲשַׁאל אֶתְכֶם, הוֹרִים יְקָרִים, אֵיךְ יְלָדִים כְּאֵלוֹ
 יְכוּלִים לְגַדֵּל בְּלֵי בְּעֵינֵי? הֵן אָמַת שְׂאֵתָם יְכוּלִים
 לְהַצְטַדֵּק: אִין לָנוּ סְבָלְנוֹת אֲלֵיהֶם, כִּי הֵם מְנַדְנָדִים

תְּשׁוּמַת לֵב

קעג

ועולים על העצבים, ומרים ורעים לנו החיים ממילא, כי אנחנו מלאים חובות והשפלות ויסורים מזלחנו, ועל-כן אין לנו סבלנות אל הילדים, ובשביל זה אין אנו נותנים להם "תְּשׁוּמַת לֵב", עם כל זאת עליכם לדעת, כי בנפשכם הדבר, כי מי אינו רוצה לראות ולרוות נחת מהילדים, והם שני דברים ואל תערבו אותם ביחד, הינו הן אמת שיש לכם צרות ויסורים, חובות ועגמת נפש והשפלות ודחקות גדולה, אבל במה הילדים אשמים? ! ואם תפרידו בין שני הדברים, ותשתדלו לא להוציא את העצבים על הילדים, אדרבה תשתדלו בכל מיני אפנים שבעולם לתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", אז תראו איך שתצליחו עם הילדים, כי סוף הכל מה שהילדים רוצים זה "תְּשׁוּמַת לֵב", ובפרט בעת שעדין הם בגיל הקטנות, ואפלו אלו הילדים שטבעם טבע רע לעצבן את ההורים, זהו גם-כן רק למשך את תְּשׁוּמַת-לבם אליהם, כי רואים שאין נותנים להם "תְּשׁוּמַת לֵב" בטוב, אזי הם ממררים את חייהם ברע, כדי שההכרח יהיה להורים לתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", וההורים במקום להבין דבר זה, הם מתעצבנים יותר על הילדים, ומתחילים להכות אותם על ימין ועל שמאל, ולקלל אותם ולגרשם ולרחקם ולסלקם מהבית, וכך הילדים מתהפכים להיות יותר רעים, ומציקים יותר

ויותר להורים, וכך חוזר חלילה, והכל מפני שאין להורים שכל ודעת להוריד את עצמם אל הילדים, ולתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", כי כל מה שהמדרגה יותר קטנה, היא צריכה יותר "תְּשׁוּמַת לֵב", ועל-כן ראוי להשתדל לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לילדים, ואז תראו איך יגדלו בריאים בשכלם ובדעתם, ויצליחו מאד בחייהם, ותרוו מהם רב נחת, ויהיה לכם במה להתגאות עמם, והכל רק הודות לכך, שהורדתם את עצמכם לילדיכם, וכשחיו עוד קטני קטנים נתתם להם "תְּשׁוּמַת לֵב" אמתית, ותדעו שרק בזה תלוייה הצלחת הילדים, כי הם צריכים "תְּשׁוּמַת לֵב" יותר מכלם, כי אין להם אל מי לפנות רק אל הוריהם, וכשאין ההורים מתפנים אליהם, אז הם נשברים לגמרי, והתוצאות הן מאד חמורות בין בגשמי ובין ברוחני; ועל-כן, אהובי, בני היקר, ראה להחזיר דבר זה בך ובאשתך, שהילדים צריכים "תְּשׁוּמַת לֵב", ותשתדלו רק לתת להם אֶזֶן קשבת בשעה שהם מתלוננים, ותבטיחו להם שהכל יסתדר, ואז במלה אחת אתם יכולים לשנות אותם לגמרי, ותדעו שזהו כָּלֵל גדול בחנוך הילדים, ואל יקל דבר זה בעיניכם, ואז באמת תצליחו עמם.

ה.

בְּנֵי הַיָּקָר! אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּף, עֲלִיף לְדַעַת,
 כִּי כָּל גְּדוֹל בְּחֲנוּף הַיְלָדִים הוּא לַתָּן "תְּשׁוּמַת לֵב"
 לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְאֵל יִהְיֶה נֶקֶל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה,
 כִּי עֲתִידִם וְהַצְּלַחְתֶּם שֶׁל הַתַּלְמִידִים הֵם בְּיַדְךָ, כִּי כָּל
 תַּלְמִיד וְתַלְמִיד שֶׁמִּקְבֵּל אֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" רַבּוֹ וְאַהֲבָתוֹ
 וְקִרְבָּתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְצַלֵּחַ מְאֹד, הֵן בְּלַמּוּדוֹ
 וְהֵן בְּמַדוּתוֹ, לֹא-כֵן כְּשֶׁהַמְּחַנֵּף מִתְרַשֵּׁל, וְאִינוּ נוֹתֵן
 "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בִּיחִידוֹת, וּמְכַל שְׂכָן
 כְּשֶׁמִּתְחִיל לְזַלְזֵל בְּאִיזָה תַּלְמִיד, וּמְשַׁפִּילוֹ בְּהַשְׁפָּלוֹת
 בַּתּוֹךְ הַכֶּתֶה בֵּין שְׂאֵר הַיְלָדִים, עֲלִיף לְדַעַת, כִּי מְחַנֵּף
 כְּזֶה הוּא רוֹצֵחַ נַפְשׁוֹת מִמֶּשׁ, כִּי תַּלְמִיד שֶׁלֹּא נוֹתֵן
 לוֹ אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב הָאֲמִתִּית, וּמְכַל שְׂכָן כְּשֶׁמְשַׁפִּילִים
 אוֹתוֹ בְּצוּרָה קָשָׁה בֵּין שְׂאֵר הַתַּלְמִידִים, עַל-יְדֵי-זֶה
 הוֹרְסִים אוֹתוֹ, וְנֹעֵשֶׂה נֹכַח בְּנַפְשׁוֹ לְכָל הַחַיִּים, וְרוֹאִים
 הַיּוֹם שֵׁשׁ מְחַנְּכִים כְּאֵלֶּה, אֲשֶׁר הִזָּה רְאוּי לָהֶם יוֹתֵר
 לַעֲבֹד בְּכַבִּישׁ אוֹ לַעֲבֹד בְּעִבּוּד נִקְיוֹן אוֹ בְּאַסְפַּת הַזָּבֵל
 מִהֲרַחֲבוֹת, מֵאֲשֶׁר לֵהִיֹּת מְחַנְּכִים, כִּי מִי שֶׁמְזַלְזֵל
 וּמְשַׁפִּיל אֶת תַּלְמִידוֹ בְּרַבִּים, וְדוֹקְרֵם בְּדַקִּירוֹת, וּמְבַקֵּר
 אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְחוּק בֵּין שְׂאֵר הַתַּלְמִידִים,
 הוּא רוֹצֵחַ מִמֶּשׁ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הוּא הוֹרֵס אֶת הַיְלָד
 אוֹ הַיְלָדָה, וְאוּי לוֹ וְאוּי לְנַפְשׁוֹ עַל הַרְצִיחוֹת וְעַל

הַחֲבָלוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בַּיָּלָדִים, כִּי מִחֲנֹךְ אֲמַתִּי צָרִיךְ לְדַעַת, שְׁכָל יֶלֶד וַיִּלְדָּה הֵם אוֹצֵר נִפְלָא, וַיִּכּוֹל לְצַמּוֹחַ לְאֵילָן יָפֵה וּלְהוֹצִיא פְרוֹת נְחֻמָּדִים עֲרָבִים וּמְתָקִים לַחֵף, כִּי הַכֹּל תְּלוּי בַיָּדֵי הַמְּחַנֵּךְ, אִם הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְתַלְמִידִים, וְאֵף פֶּעַם אֵינוֹ דוֹקֵר אוֹתָם בְּדַקִּירוֹת, וּמִכָּל שָׂכֵן שֶׁאֵינוֹ מִבְּקֵר אוֹתָם בְּבִקְרַת שָׁל הַשְּׁפָלוֹת, וְאֵינוֹ מְבַזֵּה אוֹתָם בְּרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחַ הַתְּלָמִיד מְאֹד מְאֹד בֵּין בְּמַדוּתוֹ וּבֵין בְּלַמּוּדוֹ, לֹא-כֵן מְחַנֵּךְ רַע, שֶׁמְחַרֵּף וּמְגַדֵּף וּמְשַׁפִּיל אֶת הַתְּלָמִיד בְּרַבִּים, וְהוּא תְּמִיד עוֹרֵף דְּבָרֵי בִקְרַת וְהַשְּׁפָלָה עַל כַּמָּה תְּלָמִידִים מִבֵּין כָּל הַשָּׂאָר, וְעוֹשֶׂה הַפְּרָשׁ בֵּין תְּלָמִיד לְתְּלָמִיד, עַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים הוּא גוֹרֵם פְּגַע נִפְשֵׁי לְתְּלָמִיד, וְזֶה יִשְׁאִיר בּוֹ מוֹם לְכָל הַחַיִּים; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּךְ, רֵאֵה לְמַסֵּר אֶת עֲצֻמְךָ לְגַמְרֵי בְּחֲנוּךְ הַיָּלָדִים, וְתִשְׁתַּדֵּל לַתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל תְּלָמִיד וְתְּלָמִיד, וְאֵל תִּשְׁנֶה בֵּין תְּלָמִיד לְתְּלָמִיד, וְאֵל תּוֹצִיא תְּלָמִיד אֶחָד מִבֵּין כָּל הַתְּלָמִידִים לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ אֵיזוֹ יִשׁוּת וּמְצִיאוֹת, כִּי בְזֶה אַתָּה הוֹרֵס אֶת שְׂאָר הַתְּלָמִידִים, אֲלֹא עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי כָּל תְּלָמִיד וְתְּלָמִיד צָרִיךְ לְהִיּוֹת יְחִיד אֲצִלְךָ, וְתַתֵּן לוֹ אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּצְלִיחַ עִם כָּל הַתְּלָמִידִים, וְכֵלָם יֵאָהְבוּ אוֹתְךָ, וַיִּזְכְּרוּ אוֹתְךָ כָּל יְמֵי

תְּשׁוּמַת לֵב

קעז

חַיִּיהֶם, שְׁהִיָּה לָהֶם מוֹרָה וּמַחֲנֶנֶךָ מֵיַחַד בְּמִינוֹ, נִפְלֵא מִמֶּשׁ, לֹא-כֵן אִם תִּשְׁפִּילִם וְתִהְרָסִם בְּרַבִּים, לֹא יוּכְלוּ לְמַחֵל לָךְ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וּבְאַמַּת הַצֶּדֶק עִמָּהֶם, כִּי חַיֵּי הַיְלָדִים תְּלוּיִים בְּיַדֵּי הַמַּחֲנֶנֶךָ, וְעַל-כֵּן עַל מְנַהֵל בֵּית-הַסֵּפֶר אוֹ הַחֶדֶר לַעֲמֹד עַל הַמְשָׁמֵר בְּדָבָר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְאִם רוֹאֵה שְׂמַחֲנֶנֶךָ כְּלִשְׁהוֹ אוֹ מוֹרָה פְּלוּנִי מִשְׁפִּיל אֶת תְּלַמִּידוֹ וּמְחַרְפֵּם וּמַבְזֶם בְּרַבִּים, וְאִין לוֹ סְבָלְנוֹת אֲלֵיהֶם, וּמְכַל שְׂכֵן שְׂאִינוֹ נוֹתֵן שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב" לְתַלְמִידִים, עָלָיו לְסַלְקוֹ מִבֵּית הַסֵּפֶר אוֹ מִהַחֶדֶר, כִּי אִינוֹ רְאוּי לְהִיּוֹת מְלַמֵּד וּמַחֲנֶנֶךָ כָּלֵל, כִּי הוּא סֹתֵם רוֹצֵחַ נַפְשׁוֹת, וְדָבָר זֶה גְלוּי וְיָדוּעַ וּמְפָרָסִם לְכָל, כִּי כָּל אֱלוֹ הַיְלָדִים שְׁהִיוּ לָהֶם מְחַנְכִּים אֲמִתִּיִּים, וְנִתְּנוּ לָהֶם תְּשׁוּמַת לֵב, וּמְסָרוּ אֶת עֲצָמָם בְּעִבּוֹר חֲנוּכָּם בְּמִסִּירוֹת אֲבָהִית, עַל-יְדֵי-זֶה גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, לֹא-כֵן אִם הָיוּ לָהֶם מְחַנְכִּים מְקַלְקְלִים, וְהָיוּ עֲצָבָנִיִּים וְכַעֲסָנִיִּים מְאֹד, וְלֹא הִיָּתָה לָהֶם סְבָלְנוֹת אֶל הַיְלָדִים, וּמְכַל שְׂכֵן שְׂלֹא נִתְּנוּ לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וּמְכַל שְׂכֵן וְכָל שְׂכֵן שֶׁהִשְׁפִּילוּ אוֹתָם בְּרַבִּים, וְעַל כָּל דָּבָר קִטָּן עָשׂוּ לָהֶם בְּקִרְתָּ וְדִקְרוּ אוֹתָם בְּדִקְרוֹת שֶׁל מְלִים קָשׁוֹת, וּמָה גַּם שֶׁהָכּוּ אוֹתָם מִכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה גָּרְמוּ לְקַלְקוֹל נַפְשֵׁי, וְהִרְסוּ אוֹתָם לְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם; וְזָכַר כָּלֵל זֶה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּךְ, כִּי זֶה

הַיְסוּד וְהַעֲקָר בְּחֲנוּף הַיְלָדִים, לְהוֹרִיד אֶת עֲצָמוֹ אֲלֵיהֶם
 בְּאַהֲבָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְלִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד
 וְתַלְמִיד בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל, וַיְהִי יָקָר וְחָשׁוּב בְּעֵינָיו
 כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּנִפְרָד, כְּאִלוֹ אֵין לוֹ בְּכַתֵּה זֶה רַק
 הַתַּלְמִיד הַזֶּה, כִּי כִּף צָרִיף לְמָסוֹר אֶת עֲצָמוֹ עַל כָּל
 תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְלִתֵּן לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", וְאִז יִצְלִיחוּ
 הַתַּלְמִידִים מְאֹד בְּלַמוּדֵיהֶם וּבַמְדוּתֵיהֶם, וְכֻלָּם יֵאָהֲבוּ
 אֶת הַמְּחַנֵּף הַזֶּה; אֲשֶׁרִי הַמְּחַנֵּף שְׂמֵכְנִים אֶת דְּבוּרֵים
 אֵלוֹ בְּתוֹף לְבוֹ, וּמִתְנַהֵג בְּצוּרָה כְּזוֹ לְתַת "תְּשׁוּמַת לֵב"
 לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּנִפְרָד, וַיִּזְהַר וַיִּשְׁמַר מְאֹד מְאֹד
 לֹא לְהַעֲלִיב וְלֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת הַתַּלְמִידִים בְּרַבִּים בֵּין
 שָׂאָר הַיְלָדִים, וְכָל שֶׁכֵּן שְׁלֹא יִפֶּה אוֹתָם מְכוֹת אַכְזָרִיוֹת,
 וַיּוֹצִיא עֲלֵיהֶם אֶת הָעֲצָבִים שְׁלוֹ, כִּי אִז יִצְלִיחַ מְאֹד
 עִם תַּלְמִידָיו, וְשָׂמוּ וְזָכְרוּ הַטּוֹב יִשְׂאָר בֵּינֵיהֶם כָּל יְמֵי
 חַיֵּיהֶם.

ו.

צָרִיף שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי כָּל מֶה שְׂאָדָם
 מְכַנִּים בְּעֲצָמוֹ יוֹתֵר יְדִיעַת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ,
 וַיּוֹדַע אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדָּיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וּמִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת
 מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ הַכְּתוּבוֹת בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה
 נִשְׁלַמַּת דַּעְתּוֹ, וְהוּא מוֹכֵן לַעְזוֹר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְנוֹתֵן

תְּשׁוּמַת לֵב

קעט

לו "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי הָעֵקֶר תְּלוּי כְּפִי רֹחַב הַדַּעַת, כִּי מִי שֶׁשָּׁלַם בְּדַעְתּוֹ, הוּא תָּמִיד מְשַׁפֵּיעַ וְלֹא מְשַׁפָּע, לֹא-כֵן מִי שֶׁהוּא בְּחֶסְרוֹן הַדַּעַת, הוּא תָּמִיד מְחַפֵּשׁ "תְּשׁוּמַת לֵב" מְזֻלָּתוֹ, וְכִשְׂאִינוּ מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב, אֲזִי נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי, שָׁזֶה כָּלֵל הַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים וְהַמְרִירוֹת וְהַבְּעִיּוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם, מֵאַחַר שֶׁאִינוּ מְכַנִּיס בְּדַעְתּוֹ אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתַבְּרֶךְ, וְרַחוּק מִמֶּנּוּ יְתַבְּרֶךְ לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְלֹא מְקִיִּים אֶת הַמְצׁוּוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִקְטְנַת הַדַּעַת וְהַשִּׁכָּל, עַד שֶׁמְחַפֵּשׁ "תְּשׁוּמַת לֵב" מְזֻלָּתוֹ, וְתָמִיד רוֹצֶה לְדַעַת מֶה יֵשׁ לְחַבְּרוֹ לֹמֵר וּלְהַגִּיב לְגַבְיּוֹ, וְכִשְׂרֵק שׁוֹמֵעַ שֶׁזֻּלָּתוֹ מְזֻלָּזֵל בּוֹ, וּמְכַל שֶׁאִינוּ נוֹתֵן לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", אֲזִי נִשְׁבֵּר וְנִהְרָס לְגַמְרִי וְנִעֲשֶׂה לוֹ מֵר מְאֹד בְּחַיִּים, וּמִשָּׁם מִתְחִילִים כָּל הַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁלוֹ, כִּי עֵקֶר הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁצָּרִיךְ לְזוּלָּתוֹ, וּמְחַכֶּה לְתְּשׁוּמַת-הַלֵּב שֶׁלוֹ, וְכִשְׂאִינוּ מְקַבְּלוֹ, אֲזִי נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי, לֹא-כֵן מִי שֶׁזוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּחַי הַחַיִּים, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בְּלִעְדָיו יְתַבְּרֶךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, וְאֵין בְּעוֹלָם רַק הַקְּדוּשׁ-כְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ, וְעֵקֶר הַתְּכֵלִית הִיא רַק לְחֹזֵר בְּתְּשׁוּבָה אֲמַתִּית אֵלָיו יְתַבְּרֶךְ, וְלִקְיִים אֶת מְצׁוּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁצָּוָה אוֹתָנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהִרְחֵב הַדַּעַת

וּלְגַדְלוֹת הַמִּחִין, וְאִינוֹ צָרִיךְ שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב" מִשׁוּם
 בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, אֲדַרְבָּה הוּא יְכוּל לְתַן לְכָל הָעוֹלָם
 כְּלוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי נַעֲשֶׂה מִשְׁפִּיעַ וְלֹא מִשְׁפָּע;
 אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוֹכָה לְהַכְנִיס בְּעֶצְמוֹ אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה זוֹ,
 לִידַע שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֵּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל
 הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְאֲנִי תְלוּיִים וְעוֹמְדִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבַּרֵךְ, כִּי
 רַק הוּא יִתְבַּרֵךְ מַעֲשִׂיר וּמַעֲנִי, מִשְׁפִּיל וּמְרִים, וְעַל-כֵּן
 יוֹתֵר טוֹב לְבָרַח תָּמִיד אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, מֵאֲשֶׁר לְלַכֵּת
 וּלְבַקֵּשׁ "תְּשׁוּמַת לֵב" מִבְּנֵי-אָדָם; לְזֹאת רָאָה, אֱהוֹבִי,
 בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עֲצֻמָּךְ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ כְּאֲשֶׁר
 יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ וְהִבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מֵה שֶׁאֲתָה
 צָרִיךְ בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחֵנִי תָבוּא וְתִשְׁיַח וְתִסְפֹּר
 רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, כִּי
 רַק הוּא יִתְבַּרֵךְ יְכוּל לְעֶזֶר לָךְ, וְאֲתָה תְלוּי רַק בְּיָדוֹ,
 וּכְשֶׁתִּתְבַּרְרְנָה לָךְ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אֲזוֹ לֹא תִצְטָרֵךְ לְשׁוּם
 טוֹבוֹת מִבְּנֵי-אָדָם, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לֹא תִצְטָרֵךְ שׁוּם "תְּשׁוּמַת
 לֵב" שֶׁל אָף אֶחָד, מֵאַחַר שֶׁאֲתָה דְבוּק בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה תִמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמָּךְ עֲרֻבוֹת,
 יְדִידוֹת, נְעִימוֹת, זִיו, חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ וְעוֹלָמָךְ
 תִּרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתִירַשׁ עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה; אֲשֶׁרִי
 מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה הַמוֹעֲטִים בְּכַמוֹת וּרְבִים בְּאִיכוֹת

קפא

תְּשׁוּמַת לֵב

אָל לְבוֹ, וְאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי יִזְכֶּה לְעֵבֶר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּבְטוֹב לְבָב.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

ענה ואמר: חזקו ואמצו פל המיחלים לה'. פל המיחלים דיקא, אפלו אם אינכם זוכים לשום קדשה ועבודה, חס ושלום, רק מיחלים לבד, אף-על-פי-כן חזקו ואמצו ואל תפלו משום דבר שבעולם יהיה איך שיהיה פמבאר מזה בדברינו פמה וכמה פעמים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מח). ויותר מזה צריך פל אחד ואחד לחזק את חברו לבל יפל בדעתו משום דבר שבעולם. ואפלו אם הוא יודע בעצמו שהוא כמו שהוא, אף-על-פי-כן יחזק את חברו, פי את חברו בקל יותר לחזק מלחזק את עצמו, פי אין חבוש מתיר את עצמו וכו' (ברכות ה:), פי אין רעה גדולה מנפילה. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מב.) לענין מלחמה הגשמית על פסוק: אל תיראו ואל תערצו וכו' (דברים כ, ג), אל תיראו משפעת הקלגסים ואל תערצו מקול הקרנות וכו', שפל הדברים האלה עוברים על מי שחפץ לכנס בעבודת ה', שפמה מיני מלחמות ופחדים ושפעת הקלגסים וקול הקרנות וכו' וכו' עוברים על פל אחד ואחד, וכמבאר בדברינו מזה (עין לקוטי-הלכות, גלות, הלכות: ג, ט), וצריך לעמד על עמדו לבלי להניח את מקומו בשום אפן בעולם ולצפות לישועה תמיד, ולבלי להתרחק ולנוס ממנו יתברך, חס ושלום, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה מד:) לענין מלחמה, שתחלת מפלה ניסה, רחמנא לצלן, פי אנה מפניך אברח, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הגג וכו' (תהלים קלט, ח), פי השם יתברך בכל מקום, פי צריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה', פמבאר בדברינו, עין שם (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימנים: מח, נא). וכשיזפה לבלי להפיל את חברו, אף-על-פי שידע בעצמו שהוא רחוק מעבודתו, אדרכה יחזקו בכל מיני התחזקות ויחיהו וישיבהו בכל מיני דבורים המשיבין את הנפש וכו', על-ידי-זה יכול להיות שאחר-כך יזכה גם הוא לחזר ולשוב לעבודת ה' על-ידי-זה.

(שיחות-הר"ן, סימן קכ)